

POSTANOWIENIE

5 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

na posiedzeniu niejawnym 5 kwietnia 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa L. G. i M. G.
przeciwko Parafii w K.
z udziałem interwenienta ubocznego R. G. po stronie pozwanej
o ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej L. G.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z 19 maja 2022 r., I ACa 79/21,

1. **odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
2. **zasądza od L. G. na rzecz R. G. kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda L. G. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 19 maja 2022 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 43/21; z 25 sierpnia 2021 r., II CSK 216/21). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

W tym kontekście Sąd Najwyższy wskazuje, że skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia. Jego rozpoznanie nie ma charakteru postępowania w ramach trzeciej instancji. Służy realizacji konstytucyjnych i ustawowych zadań Sądu Najwyższego, wśród których pozostają przede wszystkim nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1904) jego obowiązki obejmują zapewnienie jednolitości orzecnictwa i rozstrzyganie zagadnień prawnych. Tym właśnie celom wypada podporządkować także rozstrzyganie skarg kasacyjnych.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecnictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. Odwołanie się do tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga – jak wynika z orzecnictwa Sądu Najwyższego – sformułowania tego zagadnienia z przytoczeniem wiążących się z nim konkretnych przepisów prawnych oraz przedstawienia argumentów świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (zob. np. postanowienia SN: z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; z 25 maja 2021 r., II CSK 96/21). Ponadto, w judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w powołanym przepisie nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecnictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia SN: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; z 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14; z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20). Występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zapytaniu przedstawianego przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390

§ 1 k.p.c.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia SN: z 24 października 2012 r., I PK 129/12; z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, Biul. SN 2015, nr 5). Zagadnienie to nie może być przy tym pozorne, czyli m.in. nie może stanowić próby obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Występowania istotnego zagadnienia prawnego skarżący upatruje w konieczności odpowiedzi na pytania: „(1) czy można odmówić dziecku zmarłego ustalenia prawa do grobu, obejmującego prawo do pochowania w przyszłości własnych zwłok w wybranym przez siebie miejscu, w szczególności w grobie rodzinnym obok osób bliskich, uzasadniając to koniecznością harmonizowania uprawnień osób, którym przysługuje prawo do grobu oraz wola zmarłego, również w sytuacji, gdy liczba wolnych miejsc grzebalnych w grobowcu jest większa niż liczba osób uprawnionych do grobu; (2) czy ramach harmonizacji uprawnień osób, którym przysługuje prawo do grobu, dopuszczalne jest zawężenie uprawnień jednej z osób najbliższych z uwagi na prawa innej, również poprzez pozbawienie uprawnienia do pochowania osoby w bliskiej przyszłości własnych zwłok w wybranym przez siebie miejscu, względnie pozbawienie prawa do grobu *in genere* z powodu występującej między uprawnionymi rozbieżności zdań, także w sytuacji, gdy liczba wolnych miejsc grzebalnych w grobowcu jest większa niż liczba osób uprawnionych do grobu?”.

Skarżący nie wykazał, aby sformułowane przez niego zagadnienia prawne czyniły zadość powyższym wymaganiom. Innymi słowy, rozumianemu w wyżej przedstawiony sposób pojęciu „istotne zagadnienie prawne” nie odpowiadają pytania przedstawione przez skarżącego. W istocie są one pytaniami o trafność stanowiska Sądu Apelacyjnego wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem tej konkretnej sprawy i polemiką z tym stanowiskiem, nota bene w oderwaniu od niego (np. skarżący niejako marginalizuje, a wręcz pomija tak istotne – z punktu widzenia zaskarżonego rozstrzygnięcia – elementy stanu faktycznego, jak jego relacje ze zmarłym ojcem, czy wolę ojca co do pochowania określonych osób w grobowcu). Powód w rzeczywistości ograniczył się do sformułowania pytań, nie przeprowadzając żadnego pogłębionego wywodu prawnego dla wykazania, że jego

wątpliwości stanowią istotne zagadnienia prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. Nie wskazał jakichkolwiek kontrowersji lub rozbieżnych ocen prawnych, jakie wywołują postawione przez niego pytania, nie wykazał również ich poważnego i uniwersalnego charakteru ani konieczności zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy.

Jak obecnie powszechnie przyjmuje się w doktrynie i orzecznictwie, prawo do grobu ma charakter cywilnoprawny, a umowa o pochowanie zwłok jest czynnością cywilnoprawną zawartą przez osobę fizyczną z zarządem cmentarza, z której wynika szereg uprawnień dla osoby, dla której kult pamięci osoby zmarłej pochowanej w tym grobie, jest jej własnym dobrem osobistym. Suma tych uprawnień stanowi prawo do grobu (zob. uchwałę SN z 7 grudnia 1970 r., III CZP 75/70, OSNCP 1971, nr 7-8, poz. 127). Prawo to zostało wielokrotnie opisane przez Sąd Najwyższy jako mające dwojaki charakter: osobisty i majątkowy, przy czym na pierwszy plan wysuwają się elementy osobiste, do których zalicza się prawo do pochowania zwłok uprawnionego w wybranym przez niego miejscu, jeżeli dokonał takiego wyboru i obok zwłok jego bliskich, prawo opieki nad grobem, sprawowania kultu osoby tam pochowanej, podjęcia decyzji o pochowaniu innych osób bliskich itp. Prawo to ma także elementy majątkowe, takie jak np. ponoszenie wydatków związanych z utrzymaniem prawa do grobu oraz utrzymaniem samego grobu, jednak mają one charakter podrzędny w stosunku do decydujących elementów niemajątkowych (zob. m.in. uchwałę SN z 2 grudnia 1994 r., III CZP 155/94, OSNC 1995, nr 3, poz. 52; wyroki SN: z 19 kwietnia 1996 r., I CRN 53/96; z 7 maja 2009 r. IV CSK 513/08; z 17 lutego 2016 r., III CSK 84/15).

Z wiążącego Sądu Najwyższego stanu faktycznego wynika, że między powodem a jego ojcem istniał poważny konflikt, który trwał aż do śmierci ojca powoda. Ponadto, zmarły w dokumencie stanowiącym podsumowanie swoich doświadczeń życiowych wyraził głęboki żal i poczucie krzywdy wywołane zachowaniem syna. Z uwagi na powyższe skarżący jako jedyny został pominięty w przeznaczeniu przez J. G. miejsc w grobowcu. Opisane powyżej okoliczności faktyczne oraz to, iż grobowiec wybudowany został ze środków interwenientki ubocznej, dały Sądowi Apelacyjnemu asumpt do oddalenia apelacji powoda.

Rozstrzygnięciu Sądu drugiej instancji należy przyznać słuszność. Przede wszystkim Sąd ten trafnie wskazał, że trudno pogodzić okazywanie szacunku dla zmarłego z ignorowaniem jego wyraźnej lub domniemanej woli wyrażonej za życia. Motywy rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego pozostają ponadto w zgodzie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, stosownie do którego dla istoty sprawy istotne znaczenie ma wyjaśnienie, jakie znaczenie ma wola osoby zmarłej co do miejsca i sposobu jej pochowania. Artykuł 10 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1947) tej kwestii nie reguluje, ale zasada, że decyzje te dotyczą dóbr osobistych osoby, która liczy się ze swą śmiercią, nakazuje przyjęcie stanowiska, iż o miejscu swego pochowania, sposobie tego pochowania, a także o wyborze osób, które mają się zająć pogrzebem i podjąć w związku z tym decyzje, jakich zmarły nie pozostawił, decyduje przede wszystkim wola zmarłego. Dopiero w razie braku takiej woli zajęcie się pogrzebem, a więc także podjęcie koniecznych w związku z tym decyzji, należy do osób wymienionych w art. 10 ustawy, z zachowaniem wskazanej tam kolejności (wyrok SN z 14 maja 1982 r., IV CR 171/82).

Powyższe rozstrzygnięcie zachowuje także aktualność w realiach rozpoznawanej sprawy. Skoro bowiem zmarły pominął skarżącego w przeznaczeniu miejsc w grobowcu, to wolę tą należy uszanować. W szczególności w sytuacji, gdy skarżący dysponuje prawem do grobu na innym cmentarzu, w którym pochowana jest m.in. jego matka. Oczywiście, marginalnego zauważenia wymaga, że nie bez całkowitego znaczenia pozostaje także fakt, iż w określonym układzie stosunków rodzinnych to właśnie interwenientka uboczna wyłożyła środki na wybudowanie grobu. Nie jest to jednak okoliczność, która może samoistnie decydować o odmowie udzielania skarżącemu ochrony.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego (wywołanych skargą kasacyjną pozwanego) Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 8 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 4 pkt

2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r.
w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.).

[SOP]

[ł.n]